

1. ΘΕΜΑ

Ανομοίωση: ακολουθία δύο άηχων κλειστών → τριβόμενο + κλειστό

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

φτερό, πλεχτό

3. ΕΠΙΠΕΔΟ-ΒΑΘΜΟΣ ΔΥΣΚΟΛΙΑΣ

Από Α ΚΕΓ, 1 ΕΚΠΑ και προοδευτικά σε όλα τα επίπεδα

4. ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΓΝΩΣΗ

Φωνητική αξία των γραμμάτων – αντιστοιχία γραφής και προφοράς.

Τα σύμφωνα της ελληνικής

5. ΠΙΘΑΝΑ ΛΑΘΗ

(α) Παραγωγή ακολουθιών φθόγγων που δε συνηθίζονται σε καθημερινό λόγο: *?θα ήθελα να φάω το πτερό.*

(β) Αδυναμία αντιστοίχισης (και σε προχωρημένα επίπεδα, αδυναμία αναγνώρισης της ετυμολογικής σχέσης μεταξύ) κανονικών και λόγιων τύπων που παρουσιάζουν διαφορές στα ίδια κατά τα άλλα στοιχεία: *κλέφτης-κλεπτομανής, φτωχός-πτώχευση, φταίχτης-πταίσμα* κτλ.

(γ) Αδυναμία αντιστοίχισης γλωσσικών και κοινωνιογλωσσικών παραμέτρων: *κλέπτης-κλέφτης, κτήνος-χτήνος, κτήμα-χτήμα.*

(δ) Εσφαλμένες υπεργενικεύσεις: *?εχπομπή, ?εχτίμηση, ?περίπτερο* και υπερδιορθώσεις (**πτάνω, *προπταίνω*).

6. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Οι περιπτώσεις αυτές θεωρητικά μπορούν να ενταχθούν στο πλαίσιο ενός γενικού κανόνα φωνολογικής ανομοίωσης της νέας ελληνικής που ορίζει ότι δεν είναι εύκολα ανεκτές ακολουθίες δύο άηχων κλειστών φθόγγων. Σε αυτές τις περιπτώσεις, ο πρώτος φθόγγος τρέπεται κατά την προφορά (και κατά περίπτωση και στη γραφή) στον αντίστοιχο («ομοργανικό») τριβόμενο (δηλ ο [p] σε [f] και ο [k] σε [x]):

φτωχός < πτωχός

χτίζω < κτίζω

εχπαιδευτικός [μόνο προφορικά] < εκπαιδευτικός

Ο κανόνας δεν εφαρμόζεται κανονικά σε λόγιες λέξεις (και ιδιαίτερα σε γραπτό επίσημο λόγο):

αναπτερώθηκαν οι ελπίδες του

τα εξαπτέρυγα

διεκπεραίωση

εκπίπτουν

οι κατακτήσεις των Ρωμαίων

συνεκτικά στοιχεία

αλλά ακόμα και σε συχνόχρηστες λέξεις λόγιας προέλευσης:

περίπτερο, αναπτήρας, ...

εκπομπή, εκπαίδευση, ...

ανάκτορο, κτιριακός, ...

και ακόμα και στο συνδυασμό τριών κλειστών φθόγγων (πολύ σπανιότερα):

εκπτώσεις

ή και σε συνδυασμούς δύο κλειστών πριν από υγρό:

έκπληξη

εκτροπή

εκτρέφω

Γενικά ο κανόνας έχει εφαρμογή κυρίως σε λέξεις μη λόγιες και σε λιγότερο επίσημες περιστάσεις. Επίσης, όπως και σε άλλες περιπτώσεις ανομοίωσης, εφαρμόζεται περισσότερο στον προφορικό παρά στο γραπτό λόγο. Είναι δηλ. δυνατό κάποιος να γράφει (ή να βλέπει γραμμένο) <κτήμα> και να παράγει προφορικά [xtima].

7. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Οι σχετικές ποικιλίες μπορεί να γίνουν αντιληπτές από τους μαθητές ήδη από τα πρώιμα στάδια της εκμάθησης – καθώς σε φυσικό λόγο ακόμα και ο διδάσκων είναι δυνατό να γράφει ή να βλέπει γραμμένο <κτίριο> και να προφέρει [xtirio]. Οι σχετικές αντιστοιχίες μπορούν να παρουσιαστούν σχετικά εύκολα, ακόμα και με όρους γραφής (και όχι φωνητικούς): τα σύμφωνα που μας ενδιαφέρουν αντιστοιχούν ένα προς ένα με γράμματα του αλφαβήτου. Έτσι, το φαινόμενο μπορεί να παρουσιαστεί αρκετά εύκολα ως εναλλαγή των <κτ> και <χτ>, των <πτ> και <φτ>, <κπ> και <χπ>.

Οι σχετικοί περιορισμοί, φωνητικοί και κοινωνιογλωσσικοί, θα πρέπει να παρουσιαστούν σε πιο προχωρημένα επίπεδα, και να γίνει σαφές σε ποιες περιπτώσεις είναι υποχρεωτική η μία ή η άλλη γραπτή ή προφορική εκδοχή και σε ποιες η εναλλαγή είναι ελεύθερη.

8. ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΣΥΝΑΦΗ ΘΕΜΑΤΑ

Άλλα φαινόμενα ανομοίωσης (AT27, AT28)

9. ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ ΣΕ ΥΛΙΚΟ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Γλωσσικές Ασκήσεις: